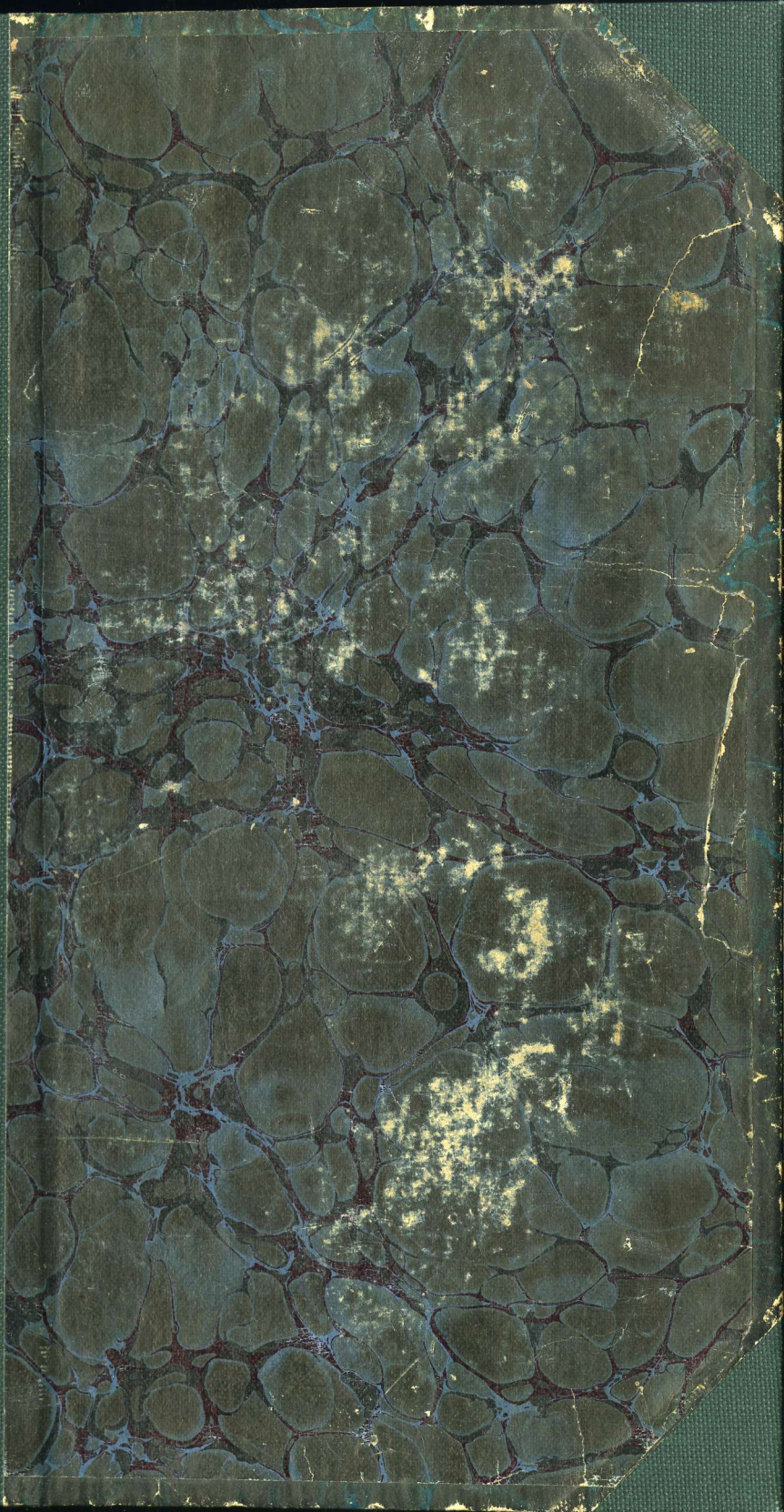


Politikai
röpiratok.

32.



32

236

45

NYILT SZÓ

EGY VÁLASZTÓTÓL

A VÁLASZTÓKHOZ.

(Nagy László ajánlata)

Kapható Sopronban

SZEIRING-THIERING könyvkereskedésében,

ára 30 kr. o. p.

9

Sopronban

Nyomatott Reichard Adolfnál

1875.

NYILT 250

EGY JELEZTŐ

A V Á A (DE BALLAGI GÉZA) K H O Z

Kapitány Ezeréne

STERN THIERING Könyvtársaság

1873. évi D.

Értesítés

St. Pétervári Könyvtár

1873.

Előszó.

Midőn a jelen füzetkét a nyilvánosság elé bocsájtom, céloim, hogy az abban foglaltak tisztelt polgártársaim minden rétegében, fent mint alant, figyelemre érdemesítve, a kölcsönös értesülés és felvilágosodás útján a politikai önérzetet a közömböség lágy öléből, vagy az elfogultság merevségéből kiemelnie, és önálló meggyőződészerű cselekvésre ébresztenie képes legyen.

Még is eme nyílt felszólalásom első sorban polgártársaim azon osztályához intézvék, a melynek helyzeténél fogva kevesbé van alkalma magát közügyi eseményeink felett tájékozhatnia, miért is soraimban minél népiesebb kifejezésekkel élni a mennyire mégis az irodalmi megszokottság itt ott idegen szavakat mondatott tollamban, azokat lehetőleg megmagyarázni igyekeztem.

Az illető kerületi jegyzők, iskola tanítók és községi előljárók hitem szerint jó szolgálatot tesznek az ország ez időszerinti tulnyomó közvéleményének, ha a nép között, a hol sajnos még elegenden vannak kik olvasni nem tudnak, e sorok tartalmát alkalmilag tolmácsolni sziveskednek.

Hazafiui üdvözlettel

Sopronban 1875-ik év május 1-én

egy választó.

Nyílt szó

egy választótól

a választókhöz.

Országgyűlésünk azon időszaka, a melyre legutóbb képviselőinket megválasztottuk, vége felé közeledvén, legközelebb új választásoknak nézünk elé, a közügy közvetlen érdekében cselekszünk tehát akkoron, a midőn a multból elég bőven merithető tanulságot szem elől nem tévesztve, a jövő választások észszerű teendőivel már most idején, és komolyan foglalkozunk és önzetlen nézetünknek, hazafias ohajainknak minél elterjedtebb, és minél behatóbb érvényt szerezni igyekezünk.

Mióta alkotmányunk ezelőtt nyolc évvel törvényileg visszaálitva lón, Magyarország szabad polgárainak honfitársainknak most legközelebb harmadszor nyílik alkalmá az országgyűlési képviselők megválasztása által politikai*) eseményeink felett nyilatkozhatnia, és a választással azon elvi irányt kijelölnie, a melynek alapján szeretett hazánk állami fentartatására, biztosítására, anyagi és szellemi jólétének minél kedvezőbb fejlesztésére képviselőjük által a törvényhozásban befolyani kívánnak.

Az alkotmányos szabadság egyik legfőbb vivmányát képezi az, midőn az állampolgárok a szabad válasz-

*) Kossuth egykoron a megélhetés tudományának jelezte. A közéletben rendszeren elfogadott kifejezése a mikénti fogalmaknak, és teendőknek.

tás jogát gyakorolván, megválasztottjuk által az ország-törvényhozásában közvetlenül részt vesznek, és ez annyival fontosabb minálunk, a mennyivel a választási jog a demokrácia*) elveinek hódolva a nép minden rétegére a lehető legszabadabban kiterjesztve van.

Ezen a népfenség eszméjének alkotmányos megtestesülése az által sem veszíthet értékéből, hogy törvényhozásunk jövőre a választási jog gyakorolhatását az egy évet közvetlenül megelőző egyenes adónak megfizetésétől feltételezi, — habár ezt a felületesség avagy a roszakarát könnyen a választási jog igaztalan megszorításának magyarázhatja is, — mert tisztelt polgártársak gondolkoztatok csak kissé elfogulatlanul, és be kell látnatok, hogy mindenki aki egy állam kötelékében és oldalma alatt él, annyival inkább pedig az, aki ezenfelül még alkotmányos jogot is élvez, állampolgári kötelmeinek egyformán megfelelni tartozik.

Már pedig egyrészt a képviselő választás alkotmányos jog, másrészt az állam közterhéhez járulás az adófizetés oly annyira állampolgári köteleesség, hogy ha ezt elmulasztjuk, az állam önfentartási és kormányzati költségeit fedezni képes nem lévén, kereke megakad, eladósul, hitele elvész, és végre megbukik.

Nem elegendő tehát egy állam fentartására az, hogy az országgyűlés a kormányzat költségeit és fedezetét évenként megszavazza, hanem ide az is okvetlenül szükséges, hogy minden állampolgár, kivételnélkül a reá kivetett adót évenként és rendesen megfizesse, és amennyire a tapasztalat mégis ennek ellenkezőjét tanúsítja, a törvényhozás köteleességévé vált ezen bajnak lehető mérséklését a választási jog gyakorolhatásával is kapcsolatban hozni.

*) demokrácia: népfenség

Ezen kötelességét mulasztotta volna el a törvényhozás, és a jogegyenlőség elve ellen vétett volna, ha szemben a sok millió adóhátralékkal továbbá is megtünné azon igaztalanságot, hogy még az állampolgárok egy munkás és pontos része adóját habár erőmegfeszítéssel de rendszeren és a kellő időben megfizeti, addig a másik hanyag rész hallogassa a fizetést addig ameddig lehet, a választási jog gyakorlatában azután mégis a másik pontosrészszel egyformán osztozkodják.

Azért országgyűlési képviselő választási jogunk a törvényhozásnak ez utóbbi igazságos intézkedése mellett is ép oly demokratikus ép oly magasztos alkotmányi cselekmény maradott, mint a minővé azt az 1848. évi IV. törv. cikk megalkotta.

És mégis a megelőzött képviselői választások eseményeire és eredményeire visszatekintve, mennyire és mennyiszor félreértette a választók nagyrésze ezen alkotmányos jog gyakorlatát, mennyire és mennyiszor lőn az a merev pártviszonyok, az önző érdekek, sőt anyagi megvesztegetések által a közjó kárára kizsákmányolva.

Avagy nem a közjó rovására történt-e az, amidőn az eddig lezajlott választásoknál ahelyett, hogy a megválasztandót politikai és társadalmi eddigi életének kelendő előeszméletén alapuló bizalom lett volna az irányadó, legtöbbször a pusztá pártszenvédély, avagy a személyes önzés, akármenyiszor a közerkölcsiséget megfertőztető vesztegetések emelkedtek tulsúlyra, és határoztak a választások eredménye felett.

A midőn a választók könnyenhivésének kiaknázásával nagy szavakban oly elvek és tanok hirdettettek, melyeknek keresztül hajtása egy lett volna államiségünk halomra döntésével.

Midőn egyik másik olynemű ígéreteknek könnyelmű kockáztatásával jutott a képviselői állásra, melynek beválthatása már előre sem tartozhatott komoly gondjai közé, vagyha elvétve találkozott is egy-egy megválasztott, a ki választói irányában igyekezett meg nem felejtkezését tanusítani, az a legtöbb esetben csak is egyesek legtöbbsnyire a kolomposok hiúságának tömjénezett*) miből azután a választó közönségre, magára a közjóra nem nagy köszönet volt.

Midőn számos választói kerület a saját viszonyai-val egészen esméretlen oly követjelöltnek importálását**) és privát érdekekből reája tukmáltatását megengedte, a kit az ily választó kerülethez a választás sikerén tul egyéb nem kötött.

Avagy midőn kellő hivatás és munka akarát nélkül személyes ambitió,***) anyagi befolyás nem ritkán felkorbácsolt fanatismus†) szerezte meg a választói többséget, az ily választás azután hogy lehetett volna hasznos a közjóra.

Vagy midőn állami vagy egyéb közhivatalnokok ezen állásuk megtartásával még egy országgyűlési képviselői állást is befolyásaiknál fogvást elhalásztak, és azután sem egyik sem másik kötelmeiknek meg nem feleltek.

Egyszóval midőn a képviselői mándátum††) csak koncnak tekintetett, amelylyel egyéni szolgálatokat megjutalmazni, egyéni kötelezettségektől menekülni lehetett. —

*) akárhány ily kortesi kitüntetést tudnánk felsorolni.

**) becsempészését.

***) szenevelgés.

†) vakbizgóság.

††) képviselői megbizás.

Es még mennyi hasonló esetet mennyi tüzetesen megtörtént dolgokat lehetne országszerte felelevenítenünk, ha csakis a közügy érdekében tett eme felszólalásunkat a hasonló részletekre is kiterjeszteni akarnók.

De ez feladatunk nem lévén, a csak átalyában érintett eme eddigi választási műveletekből előre látható volt az, hogy törvényhozásunk ezek után tárgyi-lágos és tevékeny munkaerővel a képviselők számára-nyának megfelelőleg rendelkezni nem fog, hogy ehelyett a személyi és párt szenvedély a képviselő házban is átültetve lesz, hogy ennek következményei a merev párttusák, a rendszeressé vált agyonbeszélések és így a meddő idő fecsérlések elnem maradhatnak, következve ezekután törvényhozásunk munka eredménye a tökély az állandóság lehető határát egyátalyán elnem érheti, az legtöbbszöire experimentalás*) és alkotmányos pro-visorium**) jellegével birand.

Jelenkorunk világhírű egy nagy államférjfia megmondá már, hogy államokat parlamenti***) szonokratokkal megalapítani és fentartani nem lehet, mégis nekünk saját kárunkal†) átkellett élni ennek valóságát, és csak most nyolc évi parlamentalis vajudásaink után jutott az országgyűlés és a nemzet többsége azon meggyőződésre, hogy Magyarország ujjá alkotását, annak a modern††) államokhoz hasonló színvonalra emelését a pártharcok mellőzésével csakis minél nagyobb mérvű egyesüléssel, és mindannyi hazafi erők és tényezők közreműködésével lehet elérni és biztosítani.

*) próbálgatás.

**) ideiglenesség.

***) országtanács.

†) a magyar rendesen úgy is csak saját kárán szokott okulni.

††) korszerű, előnehalladott.

Azontul tisztelt polgártársak ez elébbi választások következményéül még egy más aggaszto kórállapot fészkelte be magát parlamentaris életünkben, és ez az országgyűlési absentia*) volt, deákosan mondva oskola kerülés.

A választási cégiül kitüzött hazafias közérdekeltség és eselekvési buzgoság akárhányszor már a képviselő ház küszöbén elpárolgott és ha csak valamely izgalmas esemény avagy hogy a szavazás szüksége fenn nem forgott, az absens képviselők helyett a képviselőházban egész a botrányig üres padok tátongtak a figyelmes és az ily részvétlenség felett méltán aggódó hazafi elé.

Pedig aki egyszer a képviselői megbizást elfogadta, annak nem csak hazafiui de választói irányában erkölcsi kötelességévé is vált, hogy a törvényhozásban közvetlenül és folytonossan részt vegyen.

Azért tisztelt polgártársak mindezen elég sajnos tapasztalatok most valahára már csakugyan megkövetelik hogy okuljunk a mult eseményein, okuljunk a részben önsaját hibánk és mulasztásaink okozta válságos állapotunkon, kell hogy jövöre végleg szakítsunk az eddigi választási üzelmekkel, lépjunk a jövő képviselői választásoknál határozottan az önállás a tiszta meggyződés terére, szabad és alkotmányos állampolgárokhoz ez illő, és akkor bizonyára minden jogosítatlan és a közügyre rendszerint káros befolyástol menten nyugodt lélekkel határozhattok a felett, kit ajándékozata meg bizalmatokkal?

Ezt annyival könnyebben téhetitek a jövőben mert az 1874-dik évi XXXIII-dik törv. cikk az országgyűlési képviselői választásoknál eddig majdnem rendsze-

*) elmaradás onnét ahol jelen kellene lenni.

ressé vált megvesztegetés avagy bár mi más hasonlóknak utját ezentulra elzárta, az ily a közerkölcsiséget aláásó miveleteket szigoruan üldözni és pénz vagy fogság büntetéssel megtorolni rendeli. Az 1875-dik évi I ső törv. cikk pedig a képviselői állással öszvenemférő egyéb foglalkozásokat kijelelvén, kijelelte egyuttalazon határt is, a melyentúl a megválasztott képviselő — a parlamentarismus jogos érdekének kivételével — más közhivatalt a képviselőséggel egyidejüleg nem viselhet.

De mindennél sokkal nagyobb vivmány az, hogy azon válaszfal amely eddigelé az országgyűlés és a nemzet két nagy partját, a volt déák, és a közép-bal pártot egymástól elválasztá, és a mely annyi jeles munkaerőt szemben állitva éveken át téhetetlené tön, a képviselő házban ez évi február 3-án tett hazafias nyilatkozattal, ebből kifolyólag a mondott két nagy párt túlnyomó többségének egyesülésével, és ez alapon az ország alkotmányos kormányának legujabban történt meg alakulásával, halomba dőlt.

A szabadelvű pártá ilykép egyesült hazafiakat nem választja el többé egymástól a közjogi harc sivársága, nem a folytonos egyrészről támadó más részről védő egymással ellentétes, a haza legégetőbb kérdéseit leszorító avagy elodazo törekvések, hanem most mindannyian ugyan azon egy jog alapon álva, munkaerejeket gyorsan és haszonnal a közügyeknek szentelhetik, aminthogy márig is előttünk az örvendetes példa ez utobbi országgyűlésünk végnapjainak eredményeiben.

Miért is tisztelt polgártársak eme párt egyesülést mindenkinek akinek szeretett hazánk jóléte igazán szíven fekszik, minden utógondolat nélkül me-

legen üdvözölni és lehetőleg támogatni kell.

Hogy ennek dacára mégis találkoznak számassan akik ezen pártegyesülésnek részint nyíltan részint leplezve ellenesséi az magában az emberi természet gyöngeségeiben, tökéletlenségében, de különösen saját fajunknál azon megrögzött ellenkezési és párt szakadási viselkedésben találja megmagyarázását, amely a történelem tanúsága szerint évszázadokon keresztül annyi veszélyt annyi nyomort hozott már szeretett hazánkra.

Politikai pártok alkotmányos országban rendszerint vannak. Kell is hogy legyenek, mert csak a különvélemények tisztázása mellett lehet az alkotmányos állam élet egészséges, csak hogy azután az ily pártoknak is egészséges és életre való alappal kell bírniok, ha azonban a sértet hiúság, ha csak a tüntetési vágy, avagy más önérdek a forrása a külön vált pártoknak akkor azoknak csak akadékoskodó és szétbontó nem pedig alkotó hatásuk lehet. és azért az ily pártok akár az ország közügyeire akár magán társadalmi viszonyainkra jótékony hatást nem is gyakorolhatnak.

Átallában sehol oly fogalom zavar a politikai pártok alakulásában elnevezésében és jellemzésében nincs mint minálunk.

A volt deákpart és bal középi egyesülésével megtámadták e pártnak szabadelvű elnevezését, pedig hát maga Deák Ferencz nagy hazánk fia, nyilvános politikai élete kezdetétől folytonosan nem tartotta e magasra a szabadelvűség lobogóját, utóbb az ugynevezett deákpart nem ezen lobogó alá sorakozott-e, avagy hogy a volt bal középi nem inkább még rohamosbb szabadelvűség után törekedett, és így mindkettő-

nek már kezdetleg politikai hitágazatát nem képezte-e a szabadelvűség? Sőt igen, e mind két párt csak is az elnevezésben és az utban különböztek egymástól, a mellyen és a melly alatt céljokat biztosabban, avagy gyorsabban elérni hitték.

Ha tehát most az egyesüléssel a külön párt elnevezés szüksége, és az elágozo utjaiknak további követezése megszűnt, egészen korrekt*) vették fel az így egyesült pártra a szabadelvű elnevezést.

A volt középbal vezérférfiait és mindazokat akik a közjogi harcot a napirendről mellőzték, elvtagadással vádolják.

Azonban magatok tisztelt polgártársak természetes és józan felfogástok után könnyen megítélhetitek, vajjon hát mindazok, akik az alkotmányosság régi emberei lévén az 1848—49-ki időközben elébb a korona csakhamar a Debreceni kikiáltvány lobogója alatt szeretett hazánk szabadságáért megmentéséért vérükkel és vagonokkal küzdöttek, később a nyert hatalom alatt türni szenvedni kényszerítettek, avagy ezelől menekülve hosszú évek során át a keserü száműzetés osztályossai voltak, azért mert akoron amidőn alkotmányunk a korona által törvényileg és tényleg visszaállítva lön, azt elfogadták, az alkotmány oltalma alá visszatértek, itt a haza felszabadult földén most az alkotmányos polgárjogait élvezik, kötelmeit viselik, most elvtagadók lettek-e? —

Nemde inkább mindannyian a meglevő és elutasíthatatlan viszonyokkal békültek ki, azon állami viszonyainkkal, melyeket nem mi teremtettünk, hanem a melyeket őseink hagytak reánk és a melyeket most a leg-

*) helyessen, szabatosan.

nagyobb ellenszenv, vagy pusztá kiabálás sem képes Jeriko falaiként ledönteni, semmivé tenni.

Sőt kiemelkedett ezeknek hazaszeretetük e lépésökkel a kényszerített elszigeteltség a céltalan dac tömkelegéből, melyek felett az időhatalma ugyis kérlelhetlenül napirendre tért volna.

Pedig azok soraiban akik most elvtagadással gyanusítják a volt balközép egyesült tagjait számossan majd nem túlnyomólag olyanok vannak, akik alkotmányosságunk régi emberei lévén, magok is mindazon válságokat átérték, és most helytelen vádaskodásuknál nem gondolják meg azt, hogy hozzájuk hasonlólag a volt középbal egyesülésénél is a hazaszeretet győzött az eddigi merev és sikertelen párttusáink felett, hogy ők is a meglevő viszonyok hatalmával békültek ki, és békeárul szeretett hazánk szellemi és anyagi jólétének minél gyorsabb és minél szabadabb elvű előmozdítását tüzték ki.

Az elvtagadási vád csattanós hangoztatása lehet, hogy bizonyos pártérdekek kizsákmányolására jó czéger, de a valóságban a komoly megfontolás terén nem vehető egyébnek, mint üres frasisnak*), és szappanbuboréknak, mely önmagától semmivé lesz.

Midőn tehát a volt középbal a közjogi harcot melőzve, a volt deákpárttal szeretett hazánk javára egyesült, e tetteivel a nemzet teljes elismerését méltán ki nyerte, és valóban hazafiui nemes önfeláldozást tanusított. —

Hogy azonban ezen hazafias tettnek a jövőre is sikere és tartós eredménye legyen, okvetlenül szükséges, hogy a nemzet minél nagyobb többsége a szabad-

*) üres szójárás.

elvü párt egyesülést ahhoz csatlakozásával helyeselje, szükséges különösen, hogy a jövő országgyűlési képviselői választásoknál a választók imposans*) többsége országszerte a szabadelvü párt tagjait ajándékozza meg bizalmával

Helyzetünkben gyakorlati és üdvös politikai program**) csak az lehet, mely :

1-ször. Magyarország állami lételéhez ez idő szerint nélkülözhetetlen különben is kölcsönös állam szerződésen alapuló kapcsot a Lajthántuli szomszédainkkal fentartava, azt államiságunk és nemzetiségünk teljes megvédése mellett időről-időre a jogosult igényeknek megfelelőleg, törvényszerűleg fejleszteni kívánja.

2-ször. A mely vallási, tan és más minden belügyeinknek a jogos és kölcsönös érdekek teljes méltánylása mellett minél gyorsabb, minél célirányosabb, de egyuttal minél szabadabbelvü megoldására és rendezésére irányul, a mely gazdaszatunkat, iparunkat, és kereskedésünket szabaddá téve, lehetőleg emelni akarja, és

3-ször. Amely államháztartásunkban az egyensulnak az adózók minél kevesebb és igazságos arányba elosztott terheltetésével mielőbbi helyreállítására, és így veszélyeztetett államhitelünknek gyökeres megmentésére egész odaadással törekszik.

Körülbelül ezeknek gyors és célszerű megoldása leendő tisztelt polgártársak jövő törvény hozásunknak feladata, ugyanezek képezik politikai hitvallását az egyesült szabadelvü pártnak, ezekben foglalvák legközelebbi teendői a szabadelvü pártból alakult jelen kormányunknak is, a melyek-

*) tekintélyes.

**) politikai hitvallás.

nek szerencsés megoldására legnagyobb erőmegfeszítését fordítania kell.

Nem volna ugyan helyén tisztelt polgártársak ha a csak alig megalakult kormányunkhoz azért mert az a szabadelvű párt kebeléből lépett az ügyek élére, már most előre feltétlen odaadással és tömjénezéssel volnánk, mert tapasztalásból tudjuk, hogy minél magasabbra jut valaki, annál könnyebben lehet elfogulttá, ez pedig a tetterőt elzsibbasztja, vagy legalább a helyesutról letereli, azért várjuk be elébb jelen kormányunk működését és tetteinek eredményét, és csak azután dicsőítsük avagy kárhoztassuk, amidőn azokat a tapasztaltak után helyessen megbirálhatjuk, de másrésztől ne is nehezítsük részvétlenséggel avagy épen ujjabbi pártszakadással működését, legyünk iránta bizalommal és miután csak erős kormány képes a cselekvés terén minden irányban szabadon mozogni, alkotmányos kormány pedig csak úgy lehet erős, ha az a nép kebelében minél nagyobb támogatásba részesül, azért adjuk meg tisztelt polgártársak jelen kormányunknak a jövő országgyűlési képviselői választások eredményével azon tulnyomó többséget, azon erkölcsi erőt, amely a választók bizalmának kifolyása levén, mint ilyen minden alkotmányos kormánynak legfőbb támaszát képezi.

Előttünk a dicső példa tisztelt polgártársak Felsőges urunk koronás királyunk alkotmányos érületében, midőn a legutóbbi pártválságok alkalmával feláldozó kitartással nemcsak azt, hogy a legelső magyar ember a király, de azt is, hogy a legelső alkotmányos ember a király tanusittá, és a párt alakulás nehézségei közül kiemelkedett kormány férfiakat habozás nélkül magas bizalmával megajándékozni kegyes volt.

Hasonlag mi is tisztelt polgártársak tanusítsuk bizalmunkat jelen kormányunk iránt és adjuk meg neki a kellő támogatást az által, hogy minél tulnyomóbban azon párt férfiait választjuk meg országgyűlési képviselőkké, a melynek kebeléből maga a kormány is keletkezett. —

De hogy magatokat tisztelt polgártársak a jövő képviselői választások felett szemben a bizonyossan bekövetkező több oldalú és több irányú kísérletekkel tájékozhatatok, tudniotok kell, — a menyire talán eddig is már tudátok, — hogy utóbbi időekben a lefolyt országgyűlésen az egyesült szabadelvű párton kívül még más két figyelmet érdemlő párt létez, és ezek mindegyike saját nézpontjából kiindulva további létezéséért küzdeni és a jövő választásoknál térfoglalásra törekedni fog. —

Az egyik a jobb oldali ellenzék a másik a szélső bal.

Az elsőt pecsovicsoknak*), konservativeknek**) ultramontanoknak***) sőt reaktionariusoknak†) is mondják, de eme utóbbi elnevezések részben hibásak, részben időelőttiek.

A pecsovics elnevezés értelme már az 1848 al megszűnt, azt többé józanul egyik pártra sem lehet alkalmazni.

A konservatív elnevezés mindenik pártot annyiban megilleti amennyiben valamit a multból fentartani, konserválni akar.

*) egy közbecsülésben állott magyar embernek neve volt Pecsovics, a ki az 1848-iki évek előtt az akkori volt kormánypárt embereinek ellátásával Tolnamegyébe megbizva volt.

**) a régibb intézmények fentartása.

***) hegymögiség papipárt.

†) vissza hátra-törekvő.

Az ultramontanizmus elnevezést illetőleg igaz, hogy a közvéleményben elég tekintélyes áramlat a hegy-mögiséget vagyis a k ü l ö n v á l ó p a p i p á r t o t a jobboldali ellenzék háta megett keresi, de itt is kivételt kell tennünk, és igaztalanok lennénk az egyház tagjai egyeteme ellen, ha tőlük kivétel nélkül a szabadelvűséget megtagadnók, és mindannyiokat politikailag egybe soroznók. mert itt is van elég szabadelvű elem, amint ezt az ország különböző részén tett hazafias nyilatkozatok és a szabadelvű párthoz történt nyílt csatlakozások eléggé tanusítják, örömmel constatáljuk*) mi ezt, főveget emelünk az ily hazafias szellemű papielem előtt, és meleg rokonszenvel üdvözöljük férfias önálló politikai jellemüket, ellenben ha a vallás bár mely részről politikai célok elérhetésére köpenyül használtatik, azt minden józan gondolkozásu hazafinak csak komolyan rosszallani lehet, és amennyire mégis ez megtörténne, és a clerus egy része külön államiságra az államban törekednék, e célból külön csoportosulva a szabadelvű párttal ellenséges álláspontot foglalna el,**) vajjon hogy ennek karjaiba veti e magát a jobboldali ellenzék, és vajjon fogja-e ezen elembe keresni támaszát? Azt még csak a jövő fogja megmutatni, ne előzzük meg tehát ezt, és azért a jobboldali ellenzékre az ultramontán elnevezés még most időszertietlen.

Éppen ilyen a reaktionalis elnevezés is, mert a reakció az absolut uralom alatt buján szokott ugyan virágozni, azonban alkotmányos viszonyok között tenyészni nem képes, és habár a mult hamvaiban eltakarva találatnák is néhány reaktionárius sziporka, azok

*) tény megállapítás.

***) Sajnos legutóbbi napokban Sopron megyében ezen törekvés már ténné alakult.

csak akkor volna ismét képes feléledni, ha előbb alkotmányunk megbukna, és helyét ismét az önkény foglalná el. Ettől pedig az Ég őrizze szeretett hazánkat!

Mellőzzünk tehát minden helytelen és időszerűtlen elnevezéseket, és a jobboldali ellenzéknek csak is mikénti alakulására és jelen tárgyilagossá párt állására fordítsuk figyelmünket.

Ezen pártnak országgyűlési tagjai a deákpárti elveken lettek megválasztva, azért magok is előbb a volt deákpártnak kiegészítő részét képezték, az utóbbi pártgyűlés alkalmával azonban külön váltak, és jobboldali ellenzék nevet véve fel, a volt deákpárt többségével szemben párttá alakultak*) de miután ők is ugyan azon közjogi alapon állnak ma is mint az előbb volt deák, most egyesült szabadelvű párt, nézet eltéréseik pedig — a pártvezér elvallása szerint — csak is a belkormányzat, a honvédelmi, a hadsereg, a pénzügyi rendezésekre vonatkozólag vannak, ezen nézeteltérések miatt annyival kevésbé volt okuk a külön szakadásra, a mennyivel világosabb az, ahogyan eltérő nézeteik életre valóknak és viszonyainkhoz célszerűen alkalmazhatóknak bizonyulnának, azokat az egyesült szabadelvű párt keretén belül sokkal bizonyosabban sokkal nyomatékosabban érvényesíthették volna, mint most külön elvált pártállásukban.

Azért következetesen és tárgyilagossan a jobboldali ellenzékéről csak azt lehet mondani, hogy nem elvi, hanem egyedül személyi érdekek

*) Sopronmegye hat választó kerületében, mindannyi deákpárti elvek alapján megválasztott képviselői közül ötten a jobboldali ellenzékbe léptek, és e szerint volt pártjuk nagy többségét, melyhez nagy hazánkban maga Deák Ferenc is tartozik, valamint választóikat is cserbe hagyták, mert tudtukkal egy választó kerület sem szavazott nekik bizalmat a lépésükért.

szülték külön válását és pártalakulását, ameddig pedig pusztán személyi érdekválasztja el e pártot az egyesült szabadelvű pártól, addig annak az országban és parlamentünkben döntő befolyása s így jövője nem lehet.

Ha valami, úgy nem is a személyi érdek, nem is maga a különvállás és megalakulás, hanem az ébresztette az ország komoly figyelmét a jobboldali ellenzék-re, hogy létrejöttét azonnal alkotmányosságunknak, nemzetiségünknek és államiságunknak nyílt ellenségei rokonszenvenesen üdvözölték.*)

A jobboldali ellenzék eljárásától függ ezen rokonszenvezés helytelenségét megmutatni, és ez irányban az ország közvéleményét megnyugtatni.

A másik párt a negyvennyolcas, vagy szélsőbali ellenzék, igazabban azonban most már balpárt, mert a balközép megszűnt lenni. Ez még mindég az átkos közös ügy rég elkoptatott nádparipáján lovagol, és azért nem is fog politikai egünk láthatárán valaha zöldágra vergődni.

Ezen pártnak előbb a volt balközépben nevezetes támasza volt, mert egy jog alapon álltak, a közjogi megtámadásokat nyolc éven át egyesített erővel intézték, de így sem voltak képesek azt megdönteni, most a volt balközép ez örökös tusa meddőségét, mely közben a haza az örvény szélére sodortatnék, hazafülag belátván, egyesülésével a volt szélsőbal ellenzék magára maradott, és miután így erőben megtörve még mindég makacsul a helyessen felfogott viszonyaink között elérhetetlen eszméi után rohan. és ezen a rónák délibábja utáni sikertelen nyargalását a jövőre is feladni nem akarja, természetesen, hogy mindenben és mindenhol

*) a többi között a cseh declaránsok lapja a „Politik.“ a pangermanok „Tageblattja.“ az augsburgi néni s. t. b.

csak akadémikuskodó politikájával tarthatja magát némi-
leg a felszínen, azért a nagy közönségben inkább csak
elidegenítő mint vonzerővel bírván, nemcsak hogy a jó-
vőben térfoglalásra nincs kilátása, de sőt nagyon va-
lószínűleg a meglevőből is jórészt elveszíteni fog.

Ezekből beláthatjátok tisztelt polgártársak, hogy
mind e két ellenzéki párttöredéknek, a mely különben
egymás irányában is már határozott ellentétet képez,
alkotmányos viszonyaink között hazánkban és a közvé-
lemény többségében jövője nincs, és saját alakulása és
létfeltétele folytán nem is lehet.

Ezeket tudva és számbavéve most könnyű azon
biztos megállapodásra jutnotok, hogy jelen helyzetünk-
ben csakis az egyesült s z a b a d e l v ü párt van hivatva
szeretett hazánk jó és balsorsa felett intézkedni és hogy
a választók a közügynek tesznek azzal jó szolgálatot,
ha a jövő országgyűlési képviselői választásoknál csakis
a s z a b a d e l v ü párt embereit szemelik ki képviselői
jelöltjükül, és azoknak megválasztatását egyesítve
minden törvényes és becsületes módon erélyessen esz-
közölni fogják.

Ne hallgassatok tisztelt polgártársak a másik két
párt töredék által is valószínűleg minden uton és módon
igénybe veendő kísérletekre, ne különösen az adóemelés
ürügye alatti gyanusításokra, ezek is bizonyára sorai-
tokban követőket és támogatókat fognak keresni, fel-
állítanak saját elvü követjelölteket, azonban legyetek
bár kevesen avagy tömegessen, akik meggyőződéssel a
s z a b a d e l v ü nagy párthoz csatlakoztok, ne engedjé-
tek át a tért semmiféle tekintélynek, állítsatok fel ke-
rületetekben minden körülmények között s z a b a d e l v ü
párti követjelöltet, mert tétlenül avagy kislel-
külleg nézni az ellenvéleményűek befészkelését megta-

gadása saját elveinknek és egy a polgári kötelesség mulasztásával.

Vegyétek elhatározástokban kiindulási pontul a közérdemet, az illetőnek politikai és társadalmi multját, és saját személyes bizalmatokat.

Maga a kijelelés és megválasztás az önérzettel bíró hazafira csak ugy lehet magasztos, ha az minden nyomástól menten, jöjjön az felülről avagy alulról, a választók független meggyőződésén és bizalmán alapul.

Az ily bizalom előbb utóbb felkeresi a valóban hivatottakat. példa reá, hogy országos érdemü hazánkfiait, kitünőbb állam férjfiainkat, az ismételve megejtett választások országszerte az országgyűlési képviselők sorában emelték.

A tiszta hazafi erény a valódi képesség, és az önzéstelen munkásság a szokásos föltolakodáshoz, az üres feldicsérésekhez, és csakis a választási ideig tartó kegyvadászathoz fordulni nem szokott, és éppen azért megtörténhetik gyakran, hogy a választók jóhíszemüségének félrevezetésével a feltolakodás, a kegyvadászat, a pusztá önérdek jut könnyü diadalra, de az ily győzelem tartos nem lehet, a választók elébb utóbb kiábrándulnak, és legtöbb esetben másodszor már az ily jellemeknek hátat fordítanak.

Azért is tisztelt polgártársak, hogy a jövő választások készületlenül benneteket ne találjanak. hogy ép azért a hasonló feltolakodásoknak áldozatul ne essetek, most jókor idején tekintsetek elsőben is magatok közt körül, azután fordítsátok figyelmeteket vidéktekre, a közeleső városokra és székhelyekre.

Igaz számos félreeső vidék van, ahol a választóknak közelében a képviselői állásra hivatottakat nehéz avagy éppen nem lehet találni, de ez ne aggaszon benne-

teket, első sorban nem is kell minden képviselőnek született szónoknak lenni, elég a tiszta jellem, a kellő értelem, a munkaerő. és a munka akarat, ezek sokkal nagyobb tényezők lesznek országos ügyeink jövő rendezésében mint a pusztán fitogtatott nagy hazafiság, avagy az időnként lemagolt száraz beszédek.

Ugyan mit mondanátok az olyan táborról, mely csak is merő hadvezérekből állana, nemde a jó közkatonára ép oly szükséges és hasznos része egy jó tábornak mint a jó hadvezér, így kell ennek lenni tisztelt polgártársak országgyűlésünk táborában is.

Ha mind e mellett távolabb keresni kéntelenítették képviselői jelöltet, úgy a székhelyen, ahol az értelmiség inkább öszvepontosulni szokott, bizonyára találni fogtok olyanokat akik viszonyaitokat és jogosult érdekeiteket közelebről ismervén, azokat közvetlenebbül képviselhetik, veletek folytonosbb öszveköttetésbe lehetvén, azon kapcsot, a mely kell hogy a választott és választók között a választási időn túl is folyton fennmaradjon, sokkal inkább fenttarthatják, mint sem holmi távoli álnagyságok.

Ha minden választói kerület első sorban saját közelében és legfellyebb a székvárosban keresi képviselőjét, akkor az egyedáruskodás a képviselői állások fellett megszűnik, a kéz alatt gyakorolni szokott előleges szerep kiosztások téhetetlenné válnak, és az országgyűlés tanácskozásaiban kellő aránnyal lesz képviselve a gazdaszat, az ipar, a kereskedelem a többi anyagi és szellemi tekintélyekhez képest.

Erre azt mondják a kétkedők, hogy ezt mint igen szép a papiron, de minálunk a közéletben még elérhetetlen, mert népünk nagyrésze önállólag gondolkodni és cselekedni nem tud, azt mind két irányben megvezetni kell.

De ha valós, hogy a kellő szellemi kiképzés, ami az önálló gondolkozást és cselekvést előmozdítja, népünk zöménél jó részben még hiányzik, kiválólag ál ez az országnak a nagyobb forgalomtól félreeső részein, és ha be kell is esmérnünk hogy az e téren mulasztásokat rövid pár év alatt helyrehozni nem bírjuk, és még vagy pár évtized láncolatoss munkássága szükségeltetik arra hogy mostani tanintézményeink a kellő szellemi eredményt az ország minden zugában elterjessék és meg honosítsák, azért enélkül is minden erkölcsileg ép kebelben a természet adományaként meg kell lennie a józan felfogó és megbíráló tehetségnek, és az egyszerű ember is képes a jót a rossztól megkülönböztetni ebből merítve magának meggyőződést szerezni, és azután e szerint cselekedni, csak azután eme természeti tehetséget a lelketlen félrevezetések megne mé tely e z z é k.

Ez ellen kell o vni magatokat tisztelt polgártársak, meg kell mutatnotok azt, hogy természetes képességgel felruházva azok is akik saját hibájokon kívül a szelle mi kellő képzettségnek osztályossai nem lehettek, ön állólag gondolkozni, és magoknak meggyőződést szerezni tudnak, mutassátok meg azt, hogy pusztán természetes ésszel elég erősek vagytok minden jogosítatlan befolyást vissza utasítani, és hogy saját meggyőződés tek ből kiindulna, csak is oly szabadelvü képviselői jelöltekre adjátok szavazatokat, akinek jellemét es méritek, akiről tudjátok, hogy szavának mind végig ura marad, és egy szép regvelen nem hágy benneteket a kapufélfánál, aki a ti viszonyaitokkal is inkább esmé rős, kit nem vezérel önérdek hanem tiszta meggyőződés, aki képes és akar is a közügynek szolgálni, mindennek felett pedig aki meggyőződésében független, mert ugy

is eléggé tapasztaljuk a jogosultság mellőzésével a helytelen pártfogolásoknak minden irányban felhasználását, egyszóval a pusztán személyi érdek szülte már már a végletekkel határos üzelmeknek sajnos következményeit, legyen tehát az országgyűlési képviselő testület, mint a népfenség eszméjének megtestesülése, minden tagjaiban a lehetőleg független, hogy szemben bár mily tekintéllyel a szabad elvűséget nemcsak vallani, de azt minden irányban érvényesíteni is, annak ellenében önző működéseket pedig tehetlenné tenni képes legyen, ezt kívánja szeretett hazánk és édes mindnyájunknak jobb jövője.

Azok akik néptünk életrevalóságában nem biznak, azon kételyöknek is kifejezést adnak, hogy a választók többsége szemben a jövő választásokkal magát tétlenül és közönbössen viselni fogja azért, mert többé a választások céljából étetni, itatni pénzt, fuvarozást vagy más előnyt adni nem szabad.

Ezen kételyt tisztelt polgártársak a nép önérzet megvédéséül tetteitekkel elkell némittanotok, meg kell mutatnotok azt, hogy az alkotmány nyújtotta népjogot szabad polgárhoz illőleg önállólag és a magatok erejéből is gyakorolni tudjátok és akarjátok a nélkül, hogy ezért a mások által nyújtotta anyagi haszonra reászorulnátok.

Láttam én már hosszú közéletem fonalán akár mennyi egész egy nagy pártot képező oly lelkes választókat, akik az egyszer elfogadott elv, és a bizalmuk emelte jelöltjük mellett saját emberségekből sokkal szivossabban, és sokkal tisztelettelyesebben mindvégig helytállottak, mint sem azok akiket az eszem iszom csődített a választási színhelyre.

Kövessétek ti is tisztelt polgártársak e nemes pél-

dát, vegyetek ti is mindanyian vagy legalább minél számosbban részt a képviselői választásoknál, gondoljátok meg, hogy midőn pártok álnak szemben akár mennyiszer csak egy két választónak elmaradása a siker kétségessé teszi, többször megsemmisíti, pedig a kit a törvény a választási joggal felruházott, és e jogot nem gyakorolva a pártja ügyét veszélyeztetti, avagy párthoz nem sorakozva az események lefolyását téttlenül nézi, az saját polgári kötelmei ellen vétkezik.

Bizonyítsátok be tisztelt polgártársok hazafias érdeklődésteekkel, és közvetlen résztvételetekkel, hogy igen is saját emberségtekből magatok lábán megálva, az alkotmány nyújtotta jogot megbecsülni, és gyakorolni tudjátok.

És ha majd a történeendő választások azt fogják igazolni, hogy eme a szeretett hazánk jobb jövője iránti buzgoságom, és irányatokban tisztelt polgártársak őszinte rokonszenvem mondotta nyílt szavam kebleteiben a figyelem, a fogékonyság, és a jóváhagyás bármily csekély részecskéjét felébreszteni képes volt, akkor kölcsönösen elmondhatjuk: A választók telyesítették polgári kötelességeket, akkoron amidőn országgyűlési képviselőjöknek azt jelölték ki, és egyesülve arra szavaztak, akinek szabad elvű elvállását, független meggyőződését és szilárd jellemét ismerve, benne önállólag megbiztak, és bizalmukat áruba nem bocsájtva, csakis saját meggyőződésüket követték.

Ha pedig elmondhatjuk magunkról hogy honfiu kötelességünknek megfeleltünk, akkor nem csak öntudatunkban, de többi polgártársainknak magának a közvéleménynek elismerésében a polgári érdem legszebb jutalmát nyertük el.

